

Ricard 3r: fitxa pedagògica

L'autor

William Shakespeare va néixer, probablement, algun dia del mes d'abril de 1564 a *Stratfordon Avon*.

El tercer de vuit germans va ser el primer fill mascle d'un mercader, **John Shakespeare**, i de **Mary Arden**, descendent de catòlics. Va cursar estudis primaris de formació llatina, però aviat va començar a treballar com a aprenent de carnisser per ajudar l'economia familiar.

El 1582 es casa amb **Anne Hathaway**, filla d'un granger, amb qui va tenir 3 fills. Per un problema amb la justícia, sembla que per haver caçat furtivament, marxa de *Stratford* i s'instal·la a *Londres* el 1588. Quatre anys més tard, ja és un reconegut dramaturg i actor de teatre. Va rebre el mecenatge del tercer **comte de Southampton, Henry Wriothesley**. La publicació dels primers poemes, entre el 1593 i el 1609, el converteixen en un poeta d'èxit. La fama mundial de **Shakespeare**, però, es produeix a partir de les 37 obres de teatre on es tenen indicis de que va participar, d'una o altra manera.

Shakespeare va treure molt profit, a l'època, de la companyia teatral on treballava, l'anomenada *Chamberlain's Men* primer i *King's Men*, més tard. Com també dels dos teatres de la companyia, *The Globe* i el *Blackfriars*. Les seves obres es van representar a la cort de la reina **Isabel I** i del rei **Jacob I**.

El 1610, **Shakespeare** torna a *Stratford*. És ric i es dedica a invertir en béns immobles i a estudiar la legislació vigent, jugant amb el llenguatge.

Va morir el 23 d'abril de 1616, havent disposat en el seu testament béns mobles i immobles, però no pas cap llibre.

El teatre de William Shakespeare

No coneixem ben bé la data de creació de moltes de les obres de **William Shakespeare**. De fet, moltes de les dades al voltant de la seva vida estan poc documentades. Sí que sabem, però, pel que fa a la literatura, que els darrers quinze anys del segle XVI marquen l'inici del que al continent europeu s'anomena **Barroc**. Però a Anglaterra el nom continua sent **Renaissance** pel que fa al teatre de **Shakespeare** i a bona part de la literatura posterior. El terme **Baroque** serà a terres angleses només un element estilístic dins de la **Renaissance**. El teatre shakespearíà representa l'èxit del gènere dramàtic i de la representació teatral de principis del segle XVII.

Repassem ara part de la producció de **William Shakespeare**. Al voltant de 1590, potser treballant amb **Marlowe**, estrena la primera part de **Henry VI**. Amb la fi de segle, s'estableix a l'encara avui famós teatre Globe de Londres, on estrena de forma consecutiva **Hamlet**, **King Lear** i **Macbeth**. Considerat per la reina **Isabel**, el públic i la crítica com el millor dels autors dramàtics anglesos, treballarà tots els gèneres i sabrà extreure i administrar intel·ligentment el gust del públic, que coneix molt bé pel seu doble vessant d'empresari i actor.

Aquesta producció, ingent i ben diversa, fa molt difícil classificar-la cronològicament i/o temàticament. Amb tot, segons **W. J. Craig**, a *The Complete Works of William Shakespeare*. (London: Oxford University Press: 1908), podem aventurar-nos a parlar de

Comèdies

All's Well That Ends Well
As You Like It
The Comedy of Errors
Cymbeline
Love's Labours Lost
Measure for Measure
The Merry Wives of Windsor
The Merchant of Venice
A Midsummer Night's Dream
Much Ado About Nothing
Pericles, Prince of Tyre
Taming of the Shrew
The Tempest
Troilus and Cressida
Twelfth Night
Two Gentlemen of Verona
Winter's Tale

Històries

Henry IV, Part I
Henry IV, Part II
Henry V
Henry VI, Part I
Henry VI, Part II
Henry VI, Part III
Henry VIII
King John
Richard II
Richard III

Tragèdies

Antony and Cleopatra
Coriolanus
Hamlet
Julius Caesar
King Lear
Macbeth
Othello
Romeo and Juliet
Timon of Athens
Titus Andronicus

L'obra de **Shakespeare** va dirigida fonamentalment al públic londinenc, compost aleshores per aristòcrates i burgesos. Les bases del seu èxit són la varietat de temes desenvolupats, la fantasia i l'enginy de les escenes, el preciosisme verbal, el refinament còmic, realista o no, la capacitat de plasmar èpicament els fets en imatges inoblidables i la d'emocionar líricament, treient el màxim partit del domini d'una prosa plena de sabor i un vers flexible. Tot plegat, **William Shakespeare** barreja un equilibri perfecte de dramaturgia i de poesia en el ritme i moviment de les seves acotacions.

Fins el segle XVIII, **Shakespeare** va ser considerat un geni estrany i difícil. I hi ha hagut moltes teories al voltant de la seva persona. S'ha dit que les seves obres havien d'haver estat escrites per algú amb una educació superior a la seva, potser per un alt polític o filòsof: **Francis Bacon**, el **comte de Southampton** o fins i tot el mateix **Christopher Marlowe**.

Del segle XIX fins avui, les obres de **Shakespeare** han rebut un gran reconeixement. Avui dia es representen arreu i serveixen de base per nombrosos experiments i actualitzacions pels retrats de la naturalesa humana que representen. La seva influència arriba a alguns dels més consagrats escriptors anglesos del segle XX, com **Harold Pinter**, **Samuel Beckett** i **George Bernard Shaw**.

El text: un protagonista lleig i dolent

Sovint es diu que tota tragèdia shakespeariana té com a centre del drama el tema més conegut de la història de la humanitat: el conflicte de poder. Potser això fa de **William Shakespeare** el gran dramaturg i, des de fa segles, ha passat a formar part del patrimoni de la humanitat.

Hamlet, Macbeth, Antony and Cleopatra, King Lear, o el mateix **Richard III**, que ara tractem, mostren lluites d'ambició i de poder. Però potser, a diferència dels altres títols, **Ricard III** no és només una tragèdia. Sovint els especialistes la titllen de sàtira, potser per la gran influència èpica de **Marlowe** en l'argument, potser perquè es tracta d'una de les primeres obres de **Shakespeare**.

Tota la motivació del planeta **Ricard 3r**, el seu moviment de rotació i de translació, està regit i justificat per ambicions de poder. Encara que, a partir d'una trampa sentimental de **Shakespeare** per fer-nos Ricard menys antipàtic, aquestes ambicions vénen influïdes per mancances de tipus emocional: Ricard té el desig de ser estimat. Aquest és el *leit-motiv* de cadascun dels seus actes.

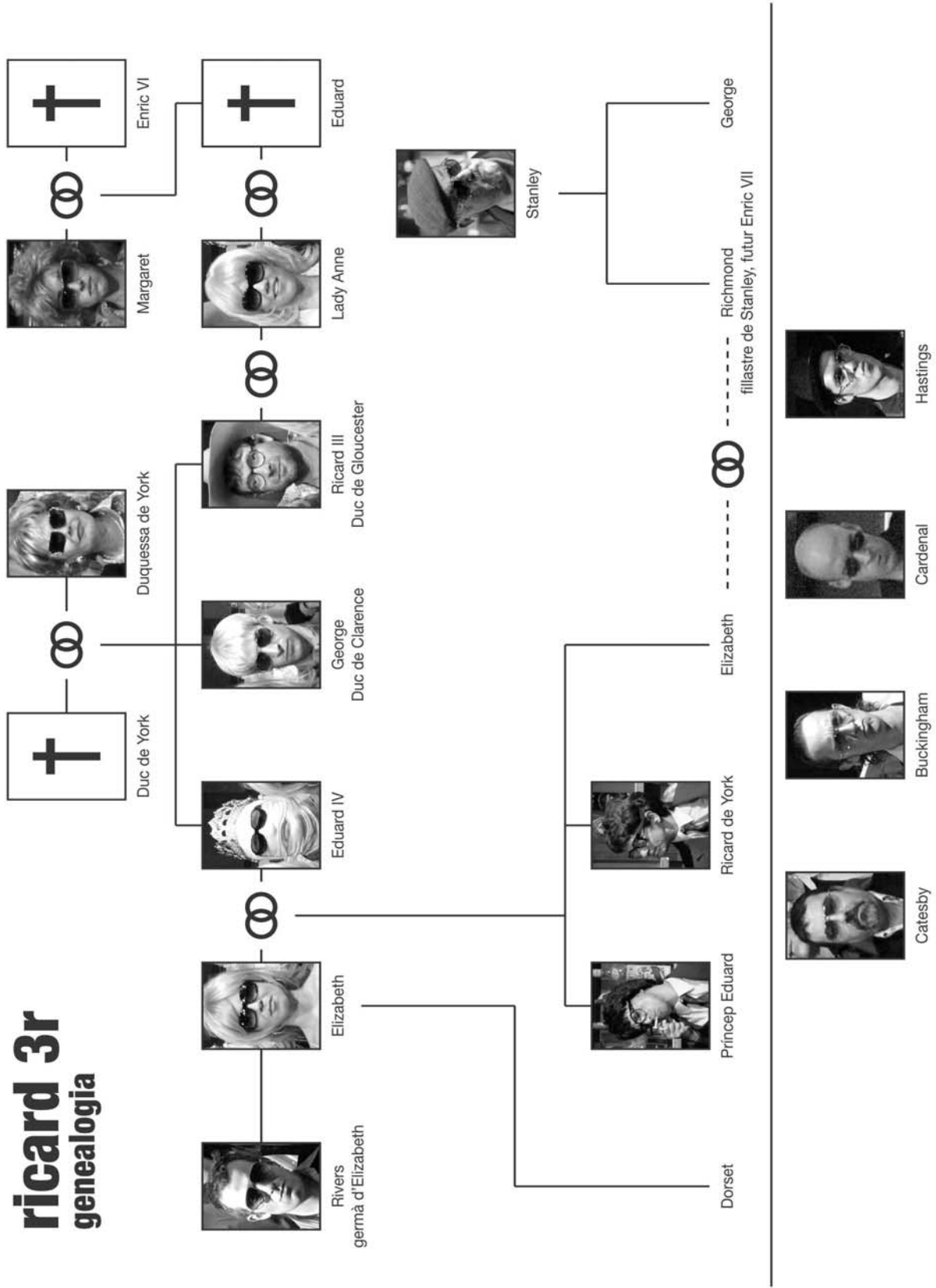
Ricard és un home lleig. Lleig i dolent. Un malgirbat intern i extern. I el seu creador, jugant amb que els ulls són el mirall de l'ànima, que és un tema recurrent de la literatura medieval, fa que els ulls de Ricard siguin els d'un monstre.

Ricard representa la malignitat, l'odi, la crueltat irreflexiva. En alguns moments, se'ns diu que Ricard és dolent perquè és lleig. Ser lleig l'ha fet sentir-se rebutjat de tot i de tothom. I l'únic camí per arribar a ser admirat, temut, quasi desitjat, és ser totpoderós. El rei de tots i de totes. Però és un rei profundament sol.

La soledat reial l'ha convertit en una bèstia. Una bèstia sense sentiments, allunyada de tot protocol. És capaç de mirar de seduir la seva cunyada quan encara no ha enterrat el marit, durant el funeral mateix. I aquesta brutal solitud fa que Ricard estigui a anys llum dels seus congèneres. Una solitud que l'allunyarà de per vida de la família, d'amors i de possibles amics. I que marcarà la seva mort, sol també, al camp de batalla. La famosa darrera frase de Ricard: "*Un cavall, un cavall, el meu regne per un cavall!*" no obté cap resposta. Només la soledat, la seva companya de vida (i mort), li respon amb el seu silenci.

El desesperat crit de Ricard és, potser, un crit d'algú que demana pietat, per primera i darrera vegada. El retorn a la humanitat de la bèstia abans de morir.

ricard 3r genealogia

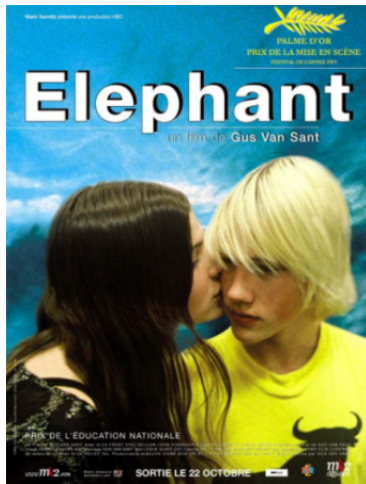
Propostes didàctiques

A continuació es proposen diferents temes per tal que els professors triïn els més adients: convidem a treballar àrees diverses com la historiografia, el llenguatge, el disseny, la literatura o la llengua anglesa.

Les activitats estan recomanades per a tercer i quart d'ESO i els dos cursos de Batxillerat.

Activitat 1 – Àlex Rigola: declaració d'interessos i *bulling*

Realitat

Som en una de les escoles d'un dels pobles amb més renda per càpita dels EEUU. Un lloc on la delinqüència no corre pels carrers i molt menys per les escoles de la zona. Un oasi de seguretat per a qualsevol pare. La seguretat d'estar donant seguretat als teus fills. La seguretat que proporciona donar-los alimentació, salut i educació. La seguretat que no podrien ser en un lloc millor ni en més bones mans.

Però un bon dia, el teu fill es lleva i, cansat de no ser el guapo, el fort, l'esportista de la classe i sí de ser el lleig, el nen-bulling, el menyspreat pels professors, decideix amb un company de desgràcies tramatar un pla.

En poc temps compren armes i gran quantitat de munició. Prou com per presentar-se l'endemà a la seva pròpia escola i començar a disparar a gairebé qualsevol diana en moviment que llisqui per dins del recinte escolar. Un gran matí de cacera on les preses són atrapades com trossos del pastís més desitjat, i que culmina amb la porció més preuada: els reis de la festa, la noia més bella de la classe i el més fort i guapo de tots els jugadors de rugby.

Columbine High School. Littleton. Colorado. 20 Abril 1999.

Eric Harris i Dylan Klebold van matar 13 estudiants.

Aquest és el text que ha escrit **Àlex Rigola**, director de l'obra, per explicar el seu muntatge de **Ricard 3r**. Les obres de **William Shakespeare**, com ja he dit abans, són prou riques com per tenir moltes lectures. En **Rigola** ha creat, de la mà d'en **Pere Arquillué**, un personatge tragicòmic, sorgit d'una barreja de joc de la *Playstation* i un còmic amb guió de **Frank Miller** i dibuix de **Francisco Ibañez**.

A partir de la inspiració de pel·lícules com **Elephant**, de **Gus Van Sant** o **Bowling for Columbine**, de **Michael Moore**, l'**Àlex Rigola** reflexiona sobre la violència a la societat occidental en aquest **Ricard 3r**. I llegint el seu text, se'ns obren molts temes per tocar.

Parlem doncs d'un problema d'avui dia, que d'una o una altra manera tots coneixem: el *bulling*, l'assetjament escolar. I en parlem perquè, activament o passivament, tots tenim al cap algú que es reia d'algú a l'escola i com ens ho miràvem, o hi participàvem, o ho patíem. O com ho fem encara.

Busca una definició de *bulling*, o fes-la tu mateix/a. Respon després a les preguntes. Però respon de debò i no amb els tòpics de sempre, si no aquest exercici no servirà de res.

- Creus que el *bulling* ha existit sempre? Si creus que sí, n'hi ha més ara que abans? Raona les respostes.
- El sistema escolar de fa uns anys tenia com a una de les seves bases la disciplina. Ara ja no és així. Això influeix en el *bulling*?
- Com es pot fer respectar un/a professor/a? I un alumne entre els seus companys? Què és el que fa que tu respectis un ensenyant?
- Creus que la personalitat d'un adult podrà veure's condicionada pel fet de ser un/a adolescent assetjat físicament o psíquica?
- Si tu sabessis d'un cas de *bulling* al teu centre, què faries? Serviria de res denunciar-ho?
- Com creus tu que es podria prevenir la violència als centres escolars?

Activitat 2 - Espai teatral: un bar llardós

Bibiana Puigdefàbregas, escenògrafa de **Ricard 3r**, ha dissenyat una proposta escenogràfica prou sorprenent. Després de veure l'obra, respon les següents preguntes:

- Per què creus que s'ha triat una escenografia com aquesta? Quin paper juga un bar a la nostra vida? I a la dels personatges?
- Pensa en l'obra i mira de recordar quants colors surten a escena (mobiliari, vestuari). Són freds o càlids? Per què?

- Hi ha espais on els personatges poden amagar-se. Mira de descriure'ls i pensa per què el director els ha volgut d'aquesta manera.
- Quin paper hi juga la pantalla de projeccions? Ajuda a entendre l'acció?
- Com van vestits els personatges? Per què creus que van d'aquesta manera?
- Quins altres recursos ha emprat l'Àlex Rigola? Mira la fitxa artística i tècnica de l'espectacle per veure com es complementen les actuacions dels actors i les actrius.

Activitat 3 – Comentari de text

Hem vist com un líder inconscient, boig o dolent, en el cas de **Ricard 3r**, pot semblar el caos en un país. No cal que sigui un rei, ni tampoc cal que anem molts segles enrera. Avui tenim exemples, potser més flagrants, de grans governants, suportats per majories democràtiques, que amb les seves decisions posen en perill els pobles que els han votat.

Llegeix l'article següent del dia 25/9/2005. És un article de **Mercedes Hervás**.

Washington acull una protesta massiva contra la guerra de l'Iraq

"Bush va mentir", "Milers de persones van morir", "Acabeu amb l'ocupació", es llegeix en moltes de les pancartes que ahir van portar els milers de manifestants que

es van donar cita a Washington per protestar contra la guerra de l'Iraq que el president dels Estats Units, George Bush, va posar en marxa el mes de març del 2003, i demanar la repatriació de les tropes. Pares dels gairebé 2.000 soldats nordamericans caiguts en el conflicte, joves i religioses van confluïr a l'El-lipse, a prop de la Casa Blanca, per iniciar la marxa poca estona després de la una del migdia i demostrar el seu rebuig a la cruenta guerra, de la qual no es veu el final i que la majoria de nordamericans no creuen que s'hagi de mantenir, segons els sondeigs.

"Us n'hauríeu d'averkonyir", va clamar Cindy Sheehan referint-se al Congrés que va recolzar la guerra. Sheehan, mare d'un soldat mort als 24 anys, va estar 26 dies davant del ranxo de Bush a Texas. Ahir va ser aplaudida per la multitud que, segons els organitzadors, havia d'arribar a les 100.000 persones, la més gran des de l'inici de la guerra. "Probablement arribaran a aquesta xifra", va confirmar el cap de la policia de Washington, Charles Ramsey.

També va prendre part en la marxa la mare de José Couso, el càmera espanyol que va morir a Bagdad a conseqüència dels trets d'un tanc dels EUA. Bush, que fins ara no ha fet cas a cap protesta contra aquesta guerra, no era ahir a la Casa Blanca. El president s'havia traslladat a Colorado i després a Texas, per seguir l'evolució de l'huracà Rita. Tampoc la seva mà dreta, el vicepresident Richard Cheney, va escoltar les protestes de la multitud. "Nosaltres creiem que estem en un moment de canvi, perquè el sentiment contra la guerra ja és majoritari", va afirmar Brian Becker, coordinador nacional d'ANSWER, un dels principals grups oposats a la guerra presents a la marxa d'ahir, que va coincidir amb les protestes organitzades en altres ciutats dels EUA, com Los Angeles, San Francisco i Seattle. També es van celebrar manifestacions antiguerres a Florència, Roma, París, Madrid i Londres.

*Noticia publicada a la pàgina 13 de l'edició de 9/25/2005 de El Periódico - edició impresa.

Fes un comentari de 20 línies sobre l'article. Busca referències a la premsa al voltant del tema.

Activitat 4 – Monarquia o República?

Vivim en un estat de Monarquia Constitucional. Això vol dir que una família real aixopluga la nostra democràcia. Ens representa, però en un país on la mateixa constitució diu que tots som iguals, provoca dubtes que algú neixi amb uns drets superiors a un altre. Són representants de per vida. I sovint descobrim que hi ha preguntes que ningú no respon entorn d'un tema que ens afecta directament. Per què tenim reis? Per què d'altres països no en tenen?

Per descomptat, és una forma d'organitzar-nos, però n'hi ha d'altres. L'Estat Espanyol ha provat en dues ocasions de tirar endavant una república. I ha fracassat. També Catalunya va tenir una I República Catalana...

Busca informació al voltant del tema de la República i de la Transició Democràtica dels anys 70-80 a Espanya. I defensa després la tesi d'un estat monàrquic o un estat republicà en un parell de fulls.

Aquí tens alguns links on trobar informació. I pots consultar qualsevol enciclopèdia que tinguis a mà.

Per saber de la I República Espanyola:

http://www.historia-es.com/spain/c_05_in.php

Per saber de la II República Espanyola:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Segona_Rep%C3%BAblica_Espanyola

Per saber de la República Catalana:

<http://www10.gencat.net/gencat/AppJava/cat/generalitat/generalitat/origens/moderna.jsp>

Per entendre el present de l'Estat Espanyol:

<http://www.salman-psl.com/la-transicion/indexcast.html>

www.la-moncloa.es/web/pdf/constitucion.pdf

Activitat 5 – Missatges en clau: tradueix la cançó

Com ja hem posat de manifest en d'altres exercicis, en el muntatge de l'**Àlex Rigola**, tots els elements hi compten. La música hi té un pes específic. Els actors i les actrius canten i ballen algunes cançons.

Cada cançó, dins del muntatge, té una raó de ser. La lletra complementa el missatge que en **Rigola** vol fer arribar als espectadors. Un missatge actual que aprofita els mitjans contemporanis per reafirmar el text de **William Shakespeare**.

Mira de traduir, doncs, els següents fragments de la cançó **Simpathy for the Devil**, del grup **The Rolling Stones**, de l'àlbum **Beggars Banquet**.

Simpathy for the Devil
Charly García. Mick Jagger, Keith Richards

Please allow me to introduce myself
I'm a man of wealth and taste
I've been around for a long, long year
Stole many a man's soul and faith
And I was 'round when Jesus Christ
Had his moment of doubt and pain
Made damn sure that Pilate
Washed his hands and sealed his fate

Pleased to meet you
Hope you guess my name
But what's puzzling you
Is the nature of my game

I stuck around St. Petersburg
When I saw it was a time for a change
Killed the Czar and his ministers
Anastasia screamed in vain

I rode a tank
Held a general's rank
When the Blitzkrieg raged
And the bodies stank

Pleased to meet you
Hope you guess my name, oh yeah
What's puzzling you
Is the nature of my game, oh yeah